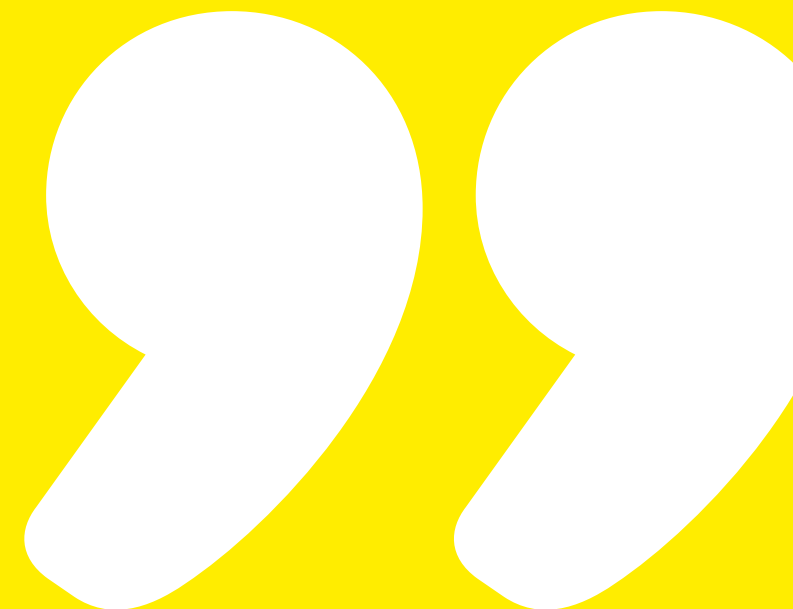

**(Ne)jistá budoucnost:
mladí lidé a svět
kolem nich**

**(Ne)jistá budoucnost:
mladí lidé a svět
kolem nich**

Obsah

8**OPENING SPEECH****10****KEYNOTE SPEECH**

Tomáš Hoření Samec
**Sociologický pohled
na bydlení mladé
generace**

18**PANEL I**

**Nová generace na
pracovním trhu —
očekávání, možnosti,
realita**

32**PANEL II**

**Bydlení jako základ
— jak nastartovat
samostatnost**

46**PANEL III**

**Chceme být slyšet
— aktivní mladí
navzdory překážkám**

Předmluva

Vážení čtenáři,

mladá generace dnes stojí před celou řadou nejistot a výzev. Žijeme v době rychlých společenských proměn. Technologický pokrok, globalizace, ekonomické výkyvy i nové společenské a environmentální hrozby zásadně ovlivňují to, jak mladí lidé vstupují do dospělosti. Tradiční jistoty, jako je například možnost snadno získat stabilní zaměstnání nebo dostupné bydlení, už nejsou samozřejmostí. Současně však mladí přicházejí s novými hodnotami, energií a odhodláním aktivně hledat cesty, jak se s těmito výzvami vyrovnat.

Právě proto jsme uspořádali konferenci „(Ne)jistá budoucnost – mladí lidé a svět kolem nich“, jejímž cílem bylo otevřít diskusi o klíčových oblastech formujících život mladé generace. Program konference byl rozdělen do tří tematických panelů. V prvním panelu jsme se zaměřili na práci a kariérní budoucnost mladých lidí. Od nejistot a tlaků spojených se vstupem na trh práce až po nové pracovní modely a proměňující se očekávání, která mladí lidé vnášejí do pracovního prostředí. Druhý panel se věnoval bydlení jakožto základnímu předpokladu

samostatnosti. Diskutovalo se o tom, jak obtížné je dnes pro mladé lidi dosáhnout na důstojné bydlení, jaké překážky jim stojí v cestě, ale také kde se objevují nové příležitosti a dobré praxe vedoucí ke zlepšení dostupnosti bydlení. Třetí, závěrečný panel dal prostor mladým lidem, kteří navzdory různým znevýhodněním (zdravotním, sociálním či jiným) aktivně vstupují do veřejného dění. Jejich příběhy ukázaly, co je motivuje, jaké bariéry musí překonávat a jak může společnost lépe podpořit rozmanité formy občanské angažovanosti mladých lidí.

Cílem všech těchto diskusí bylo nejen pojmenovat problémy, ale i hledat cesty, jak mladou generaci v dnešním nejistém světě podpořit, ať už skrze lepší nastavení veřejných politik, komunitní iniciativy, nebo sdílení inspirativních zkušeností. Věříme, že podněty zaznívající na konferenci vytvoří pevný základ pro další kroky v podpoře mladých lidí napříč Českou republikou.

Institut moderní politiky iSTAR vám přeje příjemné čtení.

Opening Speech

Konferenci „(Ne)jistá budoucnost – mladí lidé a svět kolem nich“ zahájil svým úvodním slovem předseda Správní rady Institutu moderní politiky iSTAR Viktor Vojtko. Uvedl, že setkání vzniklo z jednoduché, ale naléhavé otázky: Jakou budoucnost dnes mladým vlastně nabízíme? Připomněl, že generace, která vstupuje do dospělosti, čelí rostoucí nejistotě. A to od nedostupného bydlení přes tlak na příjmy až po hledání místa na rychle se měnícím trhu práce. Zdůraznil, že je důležité, aby tyto výzvy nezůstaly jen v rovině individuálních starostí, ale staly se tématem promyšlené

a informované politiky. Vojtko také představil činnost Institutu moderní politiky iSTAR, který propojuje stranu Starostové a nezávislí, odborníky a další aktéry, aby společně hledali konkrétní cesty, jak mimo jiné mladým ulehčit start do života. Konferenci označil za jeden z viditelných výsledků této práce, tedy za prostor pro sdílení zkušeností, dat, analýz i inspirace ze zahraničí, opřený o dlouhodobé výzkumy. Podle něj mohou podobná setkání pomoci proměňovat nejistotu mladých v příležitost pro ně samotné i pro celou společnost.

**KEYNOTE SPEECH
TOMÁŠ HOŘENÍ SAMEC**

**Sociologický
pohled na
bydlení mladé
generace**

Keynote speech sociologa Tomáše Hořeního Samece se zaměřil na téma **bydlení jako jednu z klíčových nejistot, kterým dnešní mladí lidé čelí**. V úvodu řečník vyzdvihl, že mít zajištěné bydlení je pro mladé dospělé naprosto zásadní podmínkou k tomu, aby si mohli plánovat stabilní budoucnost. Tento poznatek opřel o výsledky rozsáhlého výzkumu, ve kterém se ukazuje, že pokud mladý člověk nemá jistotu bydlení (např. protože žije v nejistém nájmu), podkopává to jeho pocit životní stability a může to brzdit i jeho další životní rozhodování. Hoření Samec dále upozornil na “tichou” krizi takzvané společenské smlouvy mezi mladou generací a společností. Mladým lidem se často od dětství vštěpuje, že když budou pilně studovat, pracovat a snažit se žít podle pravidel, čeká je odpovídající odměna, mimo jiné v podobě možnosti dosáhnout na vlastní kvalitní bydlení. Dnešní realita však tomuto očekávání neodpovídá. **Ani dobré vzdělání a zaměstnání už automaticky nezaručí, že si mladý člověk bude moci dovolit vhodný byt či dům.** Toto zjištění vyplynulo z autorových kvalitativních rozhovorů s mladými dospělými. Téměř všichni

v nich vyjadřovali víru ve spravedlnost systému vzhledem k bydlení a současně rostoucí zklamání z toho, že realita je jiná. Přednášející varoval, že selhávající meritokracie v oblasti bydlení může mít do budoucna i vážné společenské dopady, jelikož podryvá důvěru mladých lidí ve spravedlnost systému a může oslabit jejich motivaci aktivně se snažit a zapojovat se do společnosti.

Z širšího pohledu Hoření Samec konstatoval, že to, **co často nazýváme “krizí bydlení”, už vlastně není jen přechodnou krizí, ale dlouhodobým stavem nejistoty.** Bydlení se pro značnou část mladé generace stalo setrvalou nejistotou. Hovořit o krizi může být zavádějící, protože naznačuje krátkodobý výkyv, zatímco my čelíme spíše trvalé strukturální změně. V českém kontextu je navíc problém umocněn silně zakořeněnou normou, že jedině vlastnické bydlení představuje skutečnou jistotu. Řečník popsal, že mnoho Čechů vnímá bydlení v nájmu jako něco podřadného a nejistého. Jenže právě na nájemní bydlení dnes dosáhne velká část mladých, kteří nemají možnosti či štěstí získat vlastní byt. České **nájemní bydlení je přitom**

často spojeno s nejistotou v podobě krátkodobých smluv na rok a omezené ochrany nájemníků, což ony pocity nejistoty ještě zesiluje. Bez masivní podpory rodiny (například v podobě spolufinancování bydlení, dědictví či darů) má dnes šanci dosáhnout na vlastní bydlení jen malá část mladých v ČR, v podstatě ti z nejvyšších příjmových skupin (ideálně žijící navíc v partnerské dvojici). **Role rodiny a jejich zdrojů tak začala zásadně určovat, kdo z mladých získá jistotu domova a kdo ne.** Dochází tak k mezigeneračnímu předávání výhod i nevýhod, které prohlubuje nerovnosti. Z dat přednášky vyplynulo, že aspirace mladých zůstávají tradiční. Většina by chtěla bydlet “ve vlastním”, avšak značná část z nich nevěří, že si to bude moci dovolit. Více než polovina mladých lidí v průzkumech uvádí, že na své vysněné bydlení pravděpodobně nedosáhne nebo si tím není jistá. Tento pesimismus odráží objektivní ekonomické ukazatele. Prudký růst cen nemovitostí a nájmu v posledních letech způsobil, že podíl příjmu potřebný na pořízení či provoz bydlení se u mladých domácností výrazně zvýšil. **Výsledkem je rozdíl ve schopnosti**

plánovat budoucnost. Výzkum řečníka odhalil, že mladí dospělí, kteří měli jistotu bydlení (ať už vlastního, nebo věděli, že jim pomůže rodina), dokázali mnohem lépe artikulovat představu dobrého života a dlouhodobých cílů než ti, kdo žádnou takovou jistotu neměli. Pro značnou část mladých Čechů se tak realita životního startu posunula. Místo budování jistot často řeší, jak se vyrovnat s permanentní nejistotou. Závěr keynote speechu byl věnován otázce, co s tím. Hoření Samec naznačil, že časté **zjednodušené volání “musí se více stavět” sice vychází z logiky trhu, ale samo o sobě problém nevyřeší.** Ani čistě tržní, ani čistě státní přístup nestačí a je potřeba hledat nové modely. Jedním z možných směrů je podle něj dát nájemnímu bydlení více jistoty (např. posílit právní postavení nájemníků, nabídnout dlouhodobé nájemní smlouvy), aby nájem nebyl vnímán jen jako provizorium na rok či dva. Dalším směrem je **rozvoj alternativních forem bydlení** jako je například družstevní a spolkové bydlení či jiné participativní modely, které v zahraničí úspěšně fungují. Tyto modely mohou nabídnout stabilitu

bydlení i těm, kdo nedosáhnou na hypotéku, a zároveň pomoci rozmělnit současný obrovský tlak na vlastnické bydlení. Hoření Samec se podílel na pilotních projektech zavádění takových forem bydlení v ČR a přiznal, že to je běh na dlouhou trať. Obce i další aktéři se teprve učí s těmito inovacemi pracovat. Potěšující je ale fakt, že **zájem měst a obcí o řešení bydlení mladých výrazně roste**. Například státní fond vypsali program zvýhodněných úvěrů pro obce na výstavbu obecních bytů a zájem ze strany radnic byl téměř desetinásobný oproti finanční kapacitě programu. Tento hlad po řešeních naznačuje, že situace nutí k akci a že místní samosprávy chtějí být součástí změny.

Klíčové poselství keynote speechu je tedy jasné. **Bez zásahu a inovací se problém dostupnosti bydlení sám**

nevyřeší. Je potřeba změnit pohled a přestat vnímat nynější stav jako krátkodobou krizi. Musíme přijmout, že jde o nový normál, kterému musíme přizpůsobit naše politiky i očekávání. Zajištění důstojného bydlení pro mladou generaci by se mělo stát prioritou politiky veřejné i agendou společenské solidarity. Řečník vyzval k tomu, abychom začali skutečně jednat. To znamená podporovat ověřená řešení (jako jsou investice do nájemního bydlení či lepší zákonná ochrana nájemníků), zkoušet nová opatření a hlavně naslouchat odborníkům i zkušenostem samotných mladých. Jedině tak lze **dosáhnout stavu, kdy jednou nebude jisté bydlení výsadou hrstky vyvolených, ale samozřejmým předpokladem úspěšného vstupu do dospělosti**.

Víte že?...

Celkem 38 % Čechů ve věku 18—29 let je přesvědčeno, že si během svého života nebude moci koupit své ideální bydlení, a dalších 13 % neví, zda na něj dosáhne?

PANEL I

Nová generace na pracovním trhu

**— očekávání,
možnosti, realita**

První panel svým krátkým vstupem otevřel Ministr průmyslu a obchodu Lukáš Vlček. Ten zdůraznil, že všechny sektory české ekonomiky čelí stejnému zásadnímu problému, totiž nedostatku pracovních sil. Pokud má Česká republika dosahovat udržitelného hospodářského růstu a současně dbát na kvalitu života, je podle něj nezbytné systematicky rozvíjet lidský potenciál. Mezi klíčové bariéry růstu zařadil demografický vývoj, rozsáhlý infrastrukturní dluh a také nutnost efektivního nakládání se zdroji. Upozornil rovněž na význam modernizace vzdělávacího systému a na potřebu větší flexibility pracovního trhu. Zdůraznil, že dlouhodobá hospodářská vize státu musí stát na koordinovaných investicích do infrastruktury, rozvoji perspektivních odvětví a především investicích do lidí a jejich vzdělání.

Na úvodní řeč poté navázala panělová diskuse zabývající se pracovním trhem v souvislosti s mladými lidmi. Diskutující se shodli, že mladí pracovníci dnes hledají v zaměstnání víc než jen výplatu. Důležitý je pro ně **smysl práce, možnost se rozvíjet a sladit kariéru s osobním životem**. Zaznělo,

že existuje určitý nesoulad mezi tím, co od zaměstnání očekávají mladí lidé, a tím, na co byli zvyklí zaměstnavatelé starší generace. **Flexibilita** v podobě možnosti práce na dálku či volnějšího rozvržení pracovní doby se stala standardním požadavkem mnoha mladých, což některé firmy teprve postupně dohánějí. Panelisté poukázali i na vzestup platformní (gig) ekonomiky, v níž si mladí budují kariéru po svém. Pracují, kdy chtějí, odkud chtějí, na projektech, které si sami volí. Tento trend přináší nové příležitosti v podobě svobody a seberealizace, ale také rizika v podobě nejistoty a chybějící sociální ochrany.

Generace Z podle dat i zkušeností panelistů rozhodně **není líná nebo pohodlná**, jak někdy stereotypně slyšíme, ale naopak má zájem pracovat, byť jiným způsobem a za jiných podmínek, než bylo dříve obvyklé. Současně se však trh práce rychle proměňuje vlivem technologických inovací. Zvláště **umělá inteligence** už nyní začíná nahrazovat některé pracovní pozice a vytvářet zcela nové. Mladá generace tak bude muset být velmi adaptabilní. Diskuse se věnovala také **regionálním rozdílům**. Mladí lidé mají podobné ambice po celé zemi, ale ne ve všech regionech najdou odpovídající uplatnění. Někde je nutné

za práci dojíždět či se stěhovat, jinde chybí moderní pracovní příležitosti. V závěru panelu zaznělo, že firmy i státní instituce by měly **reagovat na měnící se potřeby mladých pracovníků** (například aktualizovat zastaralou legislativu práce, podporovat zkrácené úvazky či práci na dálku) a zároveň aktivně odbourávat předsudky, které brání zaměstnávání talentovaných mladých lidí (např. těch se zdravotním postižením).

Jaroslava Rezlerová

— Smysl práce a proměna kariérních hodnot

Jaroslava Rezlerová je přední osobností v oblasti personalistiky a řízení lidských zdrojů v České republice. Jako generální ředitelka ManpowerGroup Česká republika vede tým, který propojuje tisíce uchazečů s pracovními příležitostmi a pomáhá firmám budovat silné a stabilní týmy. Je zakládající členkou a prezidentkou Asociace poskytovatelů personálních služeb, kde se aktivně podílí na nastavování standardů transparentního agenturního zaměstnávání a na tvorbě legislativy v oblasti pracovního práva. Působí také jako viceprezidentka People Management Fora a členka představenstva Americké obchodní komory v České republice.

Jaroslava Rezlerová, generální ředitelka personální agentury, na úvod zmínila, že **kolem nastupující generace Z panuje řada mýtů** (například představa, že mladí nechtějí pracovat a raději tráví čas na sociálních sítích). Rezlerová na základě firemních průzkumů ukázala opak. Dnešní mladí zaměstnanci mají o práci zájem, ale vyžadují, aby dávala smysl a hodnotu. Mnoho tradičních korporací podle ní ztratilo ideový obsah a mladí lidé v nich jen těžko hledají naplnění. Generace Z také méně touží po dlouhodobé kariéře na manažerských pozicích. **Daleko více je láká pestrost, projektová práce a neustálé nové výzvy**. Pokud mladý talent nedostane možnost růstu a smysluplného uplatnění, snadno odejde jinam.

Rezlerová popsala nástup tzv. „me-economy“, kdy si mladí od počátku budují kariéru po svém. Chtějí si vybírat, **kde, kdy a pro koho budou pracovat**, mnozí tihnou k podnikání nebo práci na volné noze. Fenomén platformové a gig ekonomiky jim umožňuje větší

svobodu (například brigádník rozváže-
jíci jídlo si sám může určovat pracovní
dobu přes aplikaci). Tato flexibilita ale
nese i rizika, zejména pokud jde o za-
jištění do budoucna (sociální pojištění,
důchod atp.). Rezlerová upozornila,
že mladí si navzdory oblibě práce na
dálku uvědomují význam osobního
kontaktu. Podle dat **většina z nich
stojí o to být občas fyzicky v kolekti-
vu**, protože sociální vazby vnímají jako
důležité pro svůj rozvoj i kariéru.

V širším pohledu varovala, že **šance
mladých výrazně ovlivňuje region,
odkud pocházejí**. V Česku jsou regio-
nální rozdíly markantní. Někde chybějí
kvalitní pracovní příležitosti i investice
do škol či infrastruktury. Pokud se to
nezmění, může do budoucna vznik-
nout vážný sociální problém. Rezlero-
vá také zmínila dlouhodobé nedostat-
ky trhu práce. **Firmy jen minimálně
zaměstnávají některé skupiny, napří-
klad lidi se zdravotním postižením,
matky malých dětí či seniory**, přesto-
že právě zde leží nevyužitý potenciál.
Česká republika patří k zemím s nej-
nižší zaměstnaností znevýhodněných
skupin i žen s malými dětmi v Evropě.
To vše podle Rezlerové ukazuje, že trh
práce potřebuje systémové změny.
A to od modernizace zastaralé legis-
lativy, přes důraznější podporu zkrá-

cených úvazků a home officů až po
větší odvahu zaměstnavatelů dát šanci
různorodým lidem. **Současná mladá
generace je první, která se odmítá
nechat vtěsnat do starých škatulek**,
a právě díky ní může přijít zásadní “re-
voluce” v přístupu k práci.

Tomáš Fukátko

— Adaptabilita a dopady techno-
logií na trh práce

Tomáš Fukátko je ředitelem eko-
nomického odboru Úřadu práce
ČR, kde se zaměřuje na finanční
řízení, modernizaci procesů a pro-
sazování datové podloženého
rozhodování. Využívá zkušenosti
z privátní sféry k optimalizaci zdro-
jů a nastavování strategií, které při-
spívají k vyšší hodnotě, dlouhodo-
bé udržitelnosti a transparentnímu
fungování celé organizace. Podílí
se na rozvoji analytických nástrojů
a predikcí trhu práce a na projek-
tech, které propojují vzdělávání
s potřebami zaměstnavatelů. Je
spoluautorem publikací a výzkumů
sledujících trendy pracovního
trhu a aktivně prosazuje inovace,
jež mají zefektivnit činnost úřadu
i jeho služby směrem k veřejnosti.

Tomáš Fukátko, zástupce Úřadu práce
ČR, nabídl pohled veřejné správy, kte-
rá prochází proměnou. Úvodem upo-
zornil, že **zaměstnanost mladých není
v ČR katastrofální**. Lidé do 30 let mají
jen mírně vyšší nezaměstnanost než
populace celkově, zejména díky silné
ekonomice. Přesto úřady registrují po-
tíže nejmladších absolventů bez praxe.
Fukátko zdůraznil, že dobré vzdělání
je nejlepší prevencí nezaměstnanosti,
zároveň ale vidí slabiny ve spojení škol
a trhu práce. „*Máme kvalitní školství
a silný trh práce, ale ty dva světy spolu
málo mluví,*“ shrnul. Data Úřadu práce
například ukazují, že **absolventi gym-
nází bez další školy hledají uplatnění
hůře než vyučení řemeslníci**. Volba
oboru a získání pracovních návyků už
během studií (brigády, stáže) jsou pro-
to klíčové. Fukátko apeloval na mladé
i jejich rodiče, aby nepodceňovali
praktickou zkušenost. **Kdo si během
školy vyzkouší práci nebo studium
v zahraničí, získá náskok** v rozhledu
i jazycích. Úřad práce se snaží pomoci
například programem Záruky pro mla-
dé, který nabízí kariérní poradenství,
rekvalifikace či zajištění praxe těm ab-
solventům, kteří nemohou delší dobu
najít zaměstnání.

Ve svém působení na Úřadu práce je
Fukátko součástí týmu, který **moder-
nizuje služby pro veřejnost a využívá
data k cílené pomoci**. Popsal probíha-
jící digitální transformaci úřadu. Dříve
byly informace roztržštěné v desítkách
regionálních databází, dnes se sjedno-
cují a analyzují pomocí moderních ná-
strojů. **Díky datové analytice a umělé
inteligenci** umí úřad lépe odhadnout,
jak dlouho může konkrétní uchazeč
zůstat nezaměstnaný a jaké kroky mu
nejvíce pomohou a následně vyhod-
notit úspěšnost zásahu. Fukátko uve-
dl, že tento klientský přístup, běžný
v bankovníctví, se nyní daří prosazovat
i ve státní správě. Cílem je, aby mladý
člověk v nouzi dostal nejen nabídku
práce, ale i **širší podporu jako je třeba
možnost doplnit si kvalifikaci nebo
přímou pomoc, pokud se ocitne
v problémech**.

Na závěr vyzdvihl **adaptabilitu jako
jednu z hlavních předností mladé
generace**. Lidé kolem dvaceti zažili
v krátké době dramatické změny
(pandemii covidu, nástup digitálních
technologií a umělé inteligence) a na-
učili se rychle reagovat. Podle Fukátka
se mladí nebojí zkoušet nové postupy
a neustále se učit, což je velká výho-
da. „*Vzdělávání totiž nekončí školou,*

ale úspěšná kariéra dnes vyžaduje celoživotní učení“, dodal. Tuto ochotu rozvíjet se je podle něj třeba podpořit i systémově, například širší nabídkou kurzů digitálních dovedností (v rámci Národního plánu obnovy už prošly desítky tisíc mladých lidí školeními v IT). **Schopnost rychle se přizpůsobit a učit novému** tak v podání Fukátka představuje klíčový kapitál mladé generace, na který by zaměstnavatelé i instituce měli slyšet.

Jan Sláma

– Flexibilita práce očima mladého podnikatele

Jan Sláma začal podnikat už během studia na gymnáziu v Brně, kde spolu se spolužáky založil projekt NNTB (Nenech to být) zaměřený na boj proti šikaně. Na tento úspěch navázal založením společnosti FaceUp, která se z původního neziskového projektu postupně proměnila v globální platformu pro anonymní oznamování.

Dnes působí jako spoluzakladatel a generální ředitel FaceUp, SaaS řešení pro školy i firemní prostředí, které využívá více než 1 500 firem a 2 000 škol ve více než 60 zemích světa. Pod jeho vedením získal projekt významné investice a stal se uznávaným nástrojem pro whistleblowing a budování otevřené firemní kultury.

Mladý podnikatel Jan Sláma nabízí generační pohled ze strany zaměstnavatele, který je sám součástí nastupující generace. **V pouhých 14 letech, po první špatné zkušenosti na brigádě, se rozhodl postavit na vlastní nohy a začal podnikat.** Dnes vede firmu FaceUp, globální platformu pro anonymní hlášení problémů (tzv. whistleblowing), která působí ve více než 70 zemích světa a zaměstnává okolo padesáti převážně mladých lidí. Sláma tak reprezentuje příklad úspěšného startupisty a zároveň prvního zaměstnavatele pro mnohé čerstvé absolventy. V panelu potvrdil, že **to, co Jaroslava Rezlerová popisovala na datech, vnímá on denně v praxi.** Mladí kolegové nehlídají jen na výši platu, ale zajímá je poslání firmy a vlastní naplnění v práci. Ve firmě proto dbají na to, aby každý zaměstnanec cítil smysl a dopad své činnosti. Sláma souhlasí, že flexibilita je pro mladé zásadní: „*Kancelář berou spíš jako místo k setkávání, skutečná práce se často odehrává v klidu doma,*“ komentoval a poukázal na to, že pevná osmihodinová pracovní doba už pro mnohé není podstatná. **Důležitější je výsledek, ne odsezený čas.**

Jako šéf, který je vrstevníkem svých zaměstnanců, se Sláma snaží vytvářet prostředí podporující iniciativu. Vychází i z vlastního kréda, že „je lepší žádat o odpuštění než o povolení“. Mladým lidem doporučuje nebát se překročit očekávání. **Kdo ukáže proaktivitu a udělá víc, než se po něm chce, zpravidla rychle získá důvěru a nové příležitosti.** Tuto filozofii se snaží vštěpovat i svým zaměstnancům. V debatě zavzpomínal na své start-upové začátky, kdy jako teenager vedl projekty se spolužáky. Zkušenosti, kdy musel improvizovat a učit se za pochodu, v něm vypěstovaly schopnost riskovat a hledat neotřelá řešení. Mladí podle něj mají změny v krvi a neměli by se bát ozvat se s nápady. Sláma navíc přidal konkrétní pozitivní zkušenost se **zaměstnáváním lidí z okraje hlavního proudu.** Po své zkušenosti se zaměstnáním matky na mateřské dovolené upozornil, že ho výsledek nadchl natolik, že dnes v jeho týmu pracuje hned několik maminek malých dětí. **Vydvihl jejich loajalitu,**

zodpovědnost a efektivitu. Byť mají omezený čas, zvládnou toho podle něj často více než jiní za plný úvazek a jsou vděčné za poskytnutou flexibilitu. Sláma tím ilustroval, že otevřenost k různým skupinám zaměstnanců se firmě vrátí.

Ve svém příspěvku také popsal některé charakteristiky, jimiž se nejmladší generace v práci liší od starších.

Zásadní je vztah k technologiím a inovacím, jelikož mladí lidé při řešení problému nejdříve hledají, co lze automatizovat nebo zefektivnit pomocí digitálních nástrojů, zatímco starší by možná uvažovali o posile týmu či tradičním postupu. Generace vyrůstá online se přirozeně orientuje v nových aplikacích a nebojí se experimentovat. S tím souvisí i skutečnost, že **mladí dnes myslí od počátku globálně.** Podle Slámy se jeho kolegové vůbec neomezují hranicemi Česka. Ať už jde o hledání klientů, nebo inspiraci pro marketing, dívají se rovnou do světa. Tento *global mindset* považuje za konkurenční výhodu, kterou si jeho generace nese. Kromě technologií a globality zmínil už dříve i důraz na výsledky místo odpracovaných hodin.

Mladí lidé jsou orientovaní na konkrétní cíle a nebojí se zpochybnit zaběhnuté pořádky, pokud nedávají smysl. Sláma je přesvědčen, že právě tato kombinace inovativního myšlení a odvahy měnit věci bude v budoucnu posouvat firmy i celou společnost kupředu.

Anna Hlavicová

– Inkluze mladých lidí s postižením v zaměstnání

Anna Hlavicová je mladá žena žijící se spinální svalovou atrofií (SMA 1. typu), která má osobní zkušenost s tím, jaké je pro mladé lidi se zdravotním postižením hledat své místo na trhu práce. Navzdory náročné diagnóze se aktivně zapojuje do společnosti, věnuje se vzdělávání a hledá cesty, jak skloubit své možnosti s profesním uplatněním. O svém životě otevřeně píše na blogu a sociálních sítích, kde sdílí každodenní realitu života s postižením a šíří povědomí o překážkách i příležitostech, které mladé lidi v podobné situaci čekají. Její příběh inspiruje k hledání cest, jak prosazovat větší otevřenost a inkluzi na trhu práce.

Anna Hlavicová přinesla do diskuse důležitý hlas mladého člověka, který se navzdory zdravotnímu handicapu snaží naplno zapojit do pracovního života. **Hlavicová žije se spinální svalovou atrofií a sama zažila, jak obtížné je pro člověka s postižením najít odpovídající zaměstnání.** Narážela na to, že firmy často nejsou připraveny nabídnout lidem s omezenou mobilitou kvalifikovanou práci. Nakonec se přes neúspěchy rozhodla svůj osud otevřeně popisovat na blogu a sociálních sítích, a tak se postupně stala hlasem komunity mladých se zdravotním znevýhodněním. Začala také spolupracovat s různými organizacemi a jako konzultantka na volné noze radí firmám, jak a proč zaměstnávat lidi s handicapem. Hlavicová zdůraznila, že **mladá generace lidí s postižením dokáže být stejně výkonná, jen potřebuje určitou flexibilitu** (například možnost skloubit práci s pravidelnými lékařskými kontrolami, vyšší podporu home officů atp.). Mladší ročníky jsou podle ní zvyklé hledat cesty, jak pracovat efektivně i s omezeními, zatímco starší generace handicapovaných často přijímala jakoukoli práci až do úplného vyčerpání.

Hlavicová potvrdila, že lidé s postižením musí u přijímacího řízení mnohdy „umět něco navíc“, aby kompenzovali obavy zaměstnavatelů, což ne všichni dokážou nebo chtějí dělat. I proto mnoho handicapovaných lidí končí spíše v chráněných dílnách, neziskových organizacích či vlastních projektech, kde je tempo práce ohleduplnější. V debatě padla otázka, zda Hlavicová preferuje prostředí neziskového sektoru, nebo běžný byznys. Překvapivě odpověděla, že **v profitních firmách zažila vstřícnější a otevřenější přístup.** Soukromé firmy jsou podle ní často ochotnější vyjít vstříc a ocenit výkon, zatímco v sociálních službách nebo státní sféře bývá paradoxně více byrokracie a stereotypů. Problém však je, že i firmy, které by hendicapované zaměstnat chtěly, mnohdy nevědí, jak na to, jelikož chybí systém propojení těchto dvou světů. Hlavicová upozornila, že ačkoli stát poskytuje různé **dotace na úpravu pracovního místa či daňové úlevy,** řada zaměstnavatelů je raději nevyužije a smíří se s placením pokuty za nesplnění povinného podílu zaměstnanců s postižením.

Na slova Anny Hlavicové reagovala Jaroslava Rezlerová doplněním statistik. Český trh práce skutečně **téměř neintegruje lidi se zdravotním znevýhodněním** a mnoho kvalifikovaných osob s postižením tak zůstává mimo běžné zaměstnání. Hlavicová i Rezlerová se shodly, že je nutné vytvořit lepší most mezi firmami a potenciálními zaměstnanci z různých menšinových skupin. **Nejde jen o altruismus, ale i o ekonomickou logiku.** Kdo zkusil dát šanci talentu s odlišnou zkušeností, zpravidla nelituje a získá loajálního pracovníka. Hlavicová přidala, že kdo překoná bariéry a předsudky, může získat zaměstnance, který obohatí kolektiv nejen pracovní, ale i lidsky. Sama vidí přínos v tom, když se ve firmách mísí různí lidé, podobně jako to zmínila Rezlerová o věkově smíšených týmech. V závěru Hlavicová doplnila, že si mladá generace více uvědomuje širší společenské souvislosti a nebojí se dělit o své know-how. **Mladí lidé**

podle ní přinášejí do práce inovace a širší kontext, aniž by si své znalosti žárlivě střežili. Jsou tudíž zvyklí spolupracovat a navzájem se učit. Tato otevřenost a kreativita mohou pomoci odbourávat bariéry nejen mezi kolegy, ale i ve společnosti jako celku.

První panel ukázal, že mladí lidé mají chuť a schopnost měnit svět práce k lepšímu, pokud dostanou důvěru a prostor. Zároveň připomněl, že je potřeba aktualizovat systém (od vzdělávání přes zákony po personální politiku), aby potenciál nastupující generace nevyšel naprázdno. Mladí přinášejí nové hodnoty, dovednosti a energii, které mohou pomoci vyřešit i výzvy, před nimiž naše společnost stojí. Panel se uzavřel optimistickým poselstvím. **Nejistá budoucnost mladých může být i příležitostí, pokud se všichni – od zaměstnavatelů po státní instituce – začnou dívat na svět očima nové generace.**

Víte že?...

V roce 2023 žilo v ČR zhruba 1,655 milionu osob ve věku 15—29 let (asi 15 % populace) a z tohoto počtu bylo jen kolem 721 tisíc zaměstnaných, tedy necelých 44 %? Nezaměstnaných, kteří byli evidováni u Úřadu práce, bylo 61 tisíc, tedy téměř 4 %. Ekonomicky neaktivních osob (zejména zapojených do vzdělávacího procesu) bylo 873 tisíc, což představuje necelých 53 % této věkové skupiny.

PANEL II

Bydlení jako základ

— jak nastartovat
samostatnost

Druhý panel se věnoval bydlení jako zásadní podmínce samostatného života mladých lidí. Diskutující se shodli, že najít dnes dostupné a stabilní bydlení představuje pro mladou generaci **velkou výzvu**. **Vysoké ceny nemovitostí, nedostatek nájemních bytů a přísné podmínky hypoték** vytvářejí kombinaci překážek, kvůli nimž se osamostatnění odkládá na později. Zaznělo, že se často mluví o krizi bydlení. Panelisté ale upozornili, že situace už má charakter **dlouhodobého stavu**, nikoli krátké krize. Pro mnoho mladých lidí je zajištění vlastního bydlení téměř nedosažitelné bez pomoci rodiny nebo mimořádného štěstí. To ovlivňuje i další životní rozhodování (např. založení rodiny odsouvané do vyššího věku).

Diskuse však nepřinesla jen pesimistický pohled. **Hledaly se i cesty a řešení**. Panelisté mluvili o tom, že situaci by mohlo zlepšit větší zapojení státu a obcí — například budování **dostupného nájemního bydlení** či podpora alternativ, jako je **družstevní bydlení**. Výrazným tématem byl nový **zákon o podpoře bydlení**, na který se dlouho čekalo a který by měl pomoci obcím investovat do výstavby a správy dostupných bytů. Zmíněna byla také **role soukromého sektoru a inovací** (například využití dnes prázdných bytů, podpora spolkového bydlení nebo regulace krátkodobých pronájmů typu Airbnb).

Panel se dotkl i regionálních rozdílů. Zatímco v Praze a dalších velkých městech trápí mladé extrémní náklady na bydlení, v některých menších městech a na venkově sice byty mohou být levnější, ale pro změnu chybí pracovní příležitosti nebo infrastruktura.

Řešení bydlení pro mladé tak musí být komplexní a zahrnovat **spolupráci státu, obcí i komunit**. Závěrem panelisté zdůraznili, že bydlení není jen soukromá starost jednotlivců — má být vnímáno jako **veřejný zájem**, protože dostupné bydlení pro mladou generaci znamená stabilnější a spokojenější společnost.

Barbora Bírová

— **Bytová nouze mladých a potřeba podpory**

Barbora Bírová je antropoložka a ředitelka Platformy pro sociální bydlení. Je zodpovědná za strategické vedení organizace a zajišťuje, aby všechny aktivity a plány efektivně směřovaly k hlavnímu cíli — ukončení bezdomovectví v České republice.

Jako spoluautorka se podílela na publikaci *Pražská bytová krize (2024)* Systémové řešení bytové nouze rodin a jednotlivců na úrovni obcí (2019) či kolektivní monografii *Bezdomovectví a veřejný prostor (2019)*. V roce 2018 pořádala putovní výstavu fotografií *Obrazy bez domova*, která vznikala v letech 2012–2016 participativně s lidmi se zkušeností bezdomovectví. Příležitostně přednáší na různých univerzitách či veřejných akcích.

Ředitelka Platformy pro sociální bydlení Barbora Bírová přiblížila situaci lidí v bytové nouzi a **zdůraznila rostoucí nerovnosti dopadající na mladé generace**. Uvedla, že v Česku se v bytové nouzi nacházejí statisíce osob (včetně desítek tisíc dětí). Mladí do 30 let dnes mnohem častěji začínají bydlet v nájmu (což dosud nebylo obvyklé), ovšem bez podpory rodiny nebo nadprůměrných příjmů je pro mnohé i nájem těžko dosažitelný. **Dostupnost vlastního bydlení se v posledních letech výrazně zhoršila**. Pokud mladí něco nezdědí nebo nemají vysoké příjmy, často nedosáhnou na hypotéku ani ve dvou lidech.

Bírová upozornila, že **státní podpora bydlení je nastavena nevhodně**. Místo aby pomáhala nízkopříjmovým mladým rodinám, zvyhodňuje hlavně zámožnější domácnosti (například daňovými úlevami na hypotéky). Naproti tomu **nedávné změny v dávkách podle ní dále zhorší situaci mladých**

rodin a samoživitelů, což bude mít velmi vážné dopady na ohrožené domácnosti. Zároveň ocenila, že po desítkách let debat byl konečně přijat zákon o podpoře bydlení, který je důležitým krokem zaměřený na lidi v bytové nouzi. Tento zákon však sám o sobě nezvýší obecnou dostupnost bydlení pro mladé, což zůstává velkou výzvou do budoucna.

Za klíčové proto považuje **reformovat systém dávek na bydlení a přesměrovat veřejné prostředky přímo do nástrojů, které zvýší dostupný bytový fond** (např. výstavba a podpora dostupných nájemních bytů místo plošné podpory hypoték). Zmínila také širší důsledky nedostupného bydlení. **Nejisté nebo nevyhovující bydlení vede mladé lidi k odkládání rodičovství**, protože „do garsonky, kterou sotva zaplatí, nebudou přivádět dalšího člověka“. V závěru podtrhla problém nejistoty nájemního bydlení, zvláště pro nejohroženější skupiny. Mnoho mladých rodin či jednotlivců v nouzi má smlouvy jen na měsíc či tři měsíce, které se stále prodlužují, což zneumožňuje cítit jistotu. I proto je podle ní nutné zajistit delší nájemní vztahy a lepší ochranu nájemníků.

Barbora Špicarová Stašková

– Stát, jistoty a nové modely bydlení

Barbora Špicarová Stašková je socioložka a odbornice na bytovou politiku, která od roku 2025 působí jako náměstkyně pro oblast bydlení na Ministerstvu pro místní rozvoj. Ve své práci se zaměřuje na zvyšování dostupnosti bydlení a tvorbu koncepčních opatření včetně vládní reformní iniciativy „Bydlení pro život“. Dříve působila na Ministerstvu práce a sociálních věcí jako garantka projektů sociálního bydlení a spolupracovala na výzkumu bytové politiky i strategických projektech na regionální úrovni. Vystudovala sociologii a sociální politiku na Univerzitě Karlově a Civil Society a European Studies na Humboldtově univerzitě v Berlíně.

Náměstkyně ministryně pro místní rozvoj Barbora Špicarová Stašková navázala státní perspektivou. Připomněla, že problém s vlastním bydlením provází vstup do dospělosti tradičně, ale dnes je situace velmi vážná kvůli obrovskému nepoměru mezi příjmy mladých a cenami bydlení. **Mladí lidé se navíc koncentrují ve velkých městech, kde poptávka výrazně převyšuje nabídku.**

Špicarová Stašková zdůraznila, že **výstavba nových bytů je nutná, ale sama krizi nevyřeší**. Je třeba stavět promyšleně a dbát na to, aby nové byty nesloužily jen jako investice s vysokým nájemným nebo dokonce nezůstávaly prázdné. Společnost si podle ní musí uvědomit, že vlastnické bydlení nemůže být jediným cílem, ale je nutné **posílit také nájemní bydlení a zvýšit v něm jistoty** (například zavedením dlouhodobějších smluv a záruk pro obě strany). Špicarová Stašková zmínila, že nový zákon o podpoře bydlení zavádí například obecní garance nájemného. Obec (s příspěvím státu) uhradí dočasný výpadek, pokud nájemník v nouzi nemůže platit, což motivuje majitele nabídnout byt k dlouhodobému pronájmu.

Stát zároveň spustil program podpory výstavby obecních nájemních bytů s regulovaným nájemným a pracuje na legislativě pro tzv. neziskové bytové společnosti s omezeným ziskem. Ty by za podpory státu stavěly cenově dostupné byty například pro mladé, přičemž tyto byty se nebudou moci volně rozprodávat (podobně jako ve Vídni). **Tyto nové modely bydlení by měly rozšířit nabídku cenově přijatelných bytů pro mladé lidi a vytvořit tlak na tržní ceny.** Špicarová Stašková zároveň zdůraznila, že nelze rezignovat ani na podporu těch, kdo chtějí bydlet ve vlastním, ale měla by být adresná. Například daňové úlevy by se podle ní měly týkat jen pořízení prvního bydlení, nikoli investičních nákupů dalších bytů. Mluvila také o nutnosti lépe zacílit veřejné investice tam, kde bydlení chybí, a **využívat při tom data**. Upozornila, že dosud chyběla evidence dlouhodobě neobývaných bytů, takže stát neměl podklad pro případné zásahy. Nyní se ale zavádí registr bytových jednotek a do budoucna bude možné přistoupit k motivačním i restriktivním opatřením, aby byty nezůstávaly prázdné (například daňově zvýhodnit

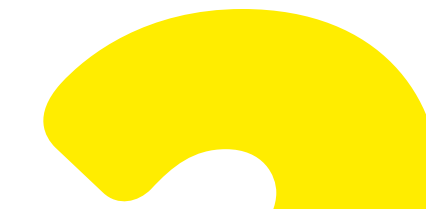
dlouhodobý pronájem či naopak zvýšit zdanění neobývaných bytů). Takové nástroje fungují v řadě zemí a Česko by je mělo zvážit také. Zdůraznila, že jakékoli změny se projeví až s odstupem, a proto je nutné udržet **kontinuitu bytové politiky bez ohledu na střídání vlád**. Stát i obce by měly systematicky spolupracovat, sdílet data a budovat odborné kapacity, aby dobré projekty mohly dlouhodobě pokračovat.

Jana Hronová

– Regionální zkušenost a role obcí

Jana Hronová žije v malé obci poblíž Chomutova a kromě svého civilního zaměstnání se aktivně věnuje také soukromému zemědělství. Vystudovala sociální politiku a sociální práci na univerzitách v Ústí nad Labem a Brně. Profesionálně působí v oblasti komunitního plánování v obci s rozšířenou působností Chomutov, kde spolupracuje se všemi 25 obcemi v regionu. Její práce se zaměřuje na rozvoj sociálních a návazných služeb, podporu spolupráce mezi samosprávami, neziskovým sektorem, příspěvkovými organizacemi i krajskou samosprávou. Dlouhodobě spolupracuje s Agenturou pro sociální začleňování, zejména na projektech zaměřených na podporu znevýhodněných skupin obyvatel. V posledních letech se intenzivně věnuje rozvoji sociálního bydlení v Chomutově, včetně výkupu nemovitostí a jejich následného využití pro potřeby sociálních projektů.

Vedoucí Centra komunitního plánování v Chomutově Jana Hronová nabídla pohled ze **strukturálně znevýhodněného regionu**. Připomněla, že v Ústeckém a dalších chudších krajích žije značná část nejchudších obyvatel ČR. V těchto regionech bylo bydlení historicky levné, čehož využili investoři z jiných částí republiky. Skupovali tamní byty a profitovali na štědrých státních dávkách na bydlení (tzv. „byznys s chudobou“). V posledních letech se však situace proměnila. Podmínky vyplácení dávek se zpřísnily a trh se nasýtil, takže majitelé dnes sice upřednostňují spolehlivé nájemníky, ale zároveň **požadují několikaměsíční kauce a vysoké poplatky předem**. To vytváří novou bariéru. Mnoho místních obyvatel nemá možnost složit tak vysokou sumu naráz. Chomutov se proto snaží těmto lidem pomáhat a sám aktivně vstupuje do oblasti bydlení. Město má sice vlastní bytový fond využitelný pro sociální bydlení, ovšem

poptávka výrazně převyšuje možnosti a uvolní se jen minimum bytů. Hronová zmínila, že Chomutov jako jeden z prvních vykupoval byty z trhu pro dostupné bydlení. Zároveň chystá výstavbu asi 50 nových městských bytů s pomocí státní dotace. Podle Hronové **by obec měla kombinovat všechny cesty a aktivně podporovat své obyvatele v dosažení důstojného bydlení** (od výstavby a rekonstrukcí po spolupráci se soukromým i neziskovým sektorem). Současně přiznala, že sama obec krizi bydlení nevyřeší. Může nanejvýš zabránit dalšímu prohlubování.

Skutečnou změnu může přinést jen koordinovaný postup státu. Hronová přivítala **nový zákon o podpoře bydlení jako první vlašťovku a základní rámec pro obce, které se potýkají s nedostupným bydlením**. Zákon mimo jiné umožní obcím lépe spolupracovat se soukromými majiteli bytů (například formou garantovaného bydlení, kdy stát dorovná nájemné

v případě nouze nájemníka), což by mělo prolomit nedůvěru pronajímatelů a zapojit jejich volné byty do nabídky dostupného bydlení. Hronová také upozornila, že problém bydlení se v regionu už netýká jen těch nejchudších (stále častěji dopadá i na mladé pracující rodiny, které nedosáhnou na komerční nájem). Závěrem konstatovala, že v Chomutově se daří alespoň zabránit dalšímu zhoršování, ale **bez větší podpory státu nelze dosáhnout výrazného obratu k lepšímu.**

Tomáš Hoření Samec

– Generace bytové nejistoty

Tomáš Hoření Samec je sociolog bydlení působící v Sociologickém ústavu Akademie věd ČR, kde se věnuje socioekonomii a správě bydlení, zejména diskurzům o bydlení a hypotékách, financování bydlení a možnostem participativních forem bytové výstavby. Dlouhodobě zkoumá, jak společenské normy a praxe spojené s bydlením (re)produkuje mocenské a politické struktury a jak mohou veřejní a kolektivní aktéři otevírat nové cesty k dostupnému bydlení. Je spoluautorem řady odborných studií a vystupuje v médiích a debatách o dostupnosti bydlení.

Doktorské studium sociologie absolvoval na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy a v jeho rámci se účastnil výzkumného pobytu na University of Vienna. Odborně působí také na Fakultě architektury ČVUT a na Fakultě architektury VUT v Brně. V roce 2024/2025 získal Fulbright-Masaryk stipendium na University of Arizona zaměřené na témata „housing justice“. Ve výuce a aplikovaném výzkumu se podílí na projektech rozvoje družstevního a obecního bydlení a na zkoumání limitů i příležitostí participativních modelů bydlení v ČR.

Sociolog Tomáš Hoření Samec nabízí analytický pohled na postavení mladé generace na trhu bydlení. Konstatoval, že náklady na bydlení v posledních letech dramaticky vzrostly, zatímco růst mezd takové tempo zdaleka nestačí držet. Pro řadu mladých lidí je tak samostatné bydlení nedosažitelné. **V praxi se mladá generace začíná dělit na „vítěze“ a „poražené“.** Tedy na ty, kteří mají díky rodině nebo úspěšné kariéře dost prostředků na vlastní byt, zatímco druzí zůstávají dlouho v nejistotě či provizoriu. Hoření Samec varoval, že bez změny se prohloubí propast mezi těmito skupinami a bydlení se stane jedním z faktorů udržujících nerovnost ve společnosti.

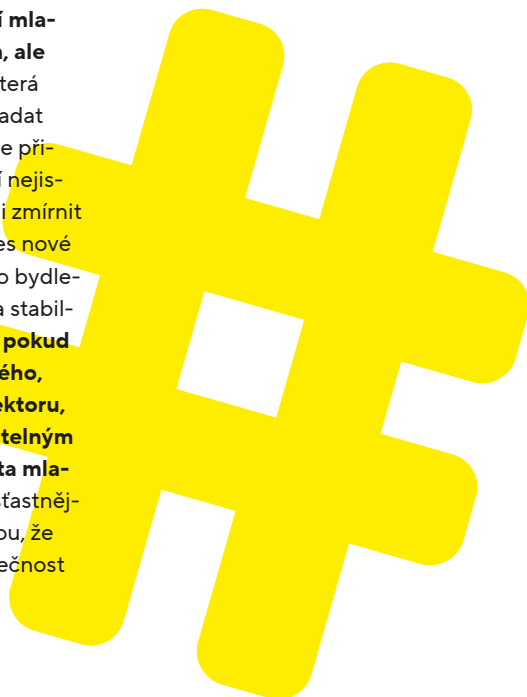
Připomněl, že **bydlení dnes neslouží jen k zajištění domova, ale lidé ho vnímají také jako finanční jistotu do budoucna a podle toho jednají.** Mladí proto touží po vlastním bydlení, neboť ho chápou jako investici a zajištění na stáří. Tento důraz na vlastnictví však **komplikuje rozvoj alternativních modelů**, které by mohly situaci zlepšit. Hoření Samec zdůraznil nutnost, aby stát i obce podpořily vznik „třetího sektoru“ bydlení. Vedle komerčního

nájmu a osobního vlastnictví. Může jít například o obecní nájemní byty s dlouhodobými smlouvami, nové formy družstevního bydlení nebo právě připravované neziskové bytové společnosti. Upozornil však, že dosavadní český družstevní model má slabinu v tom, že družstevní byt lze volně převést na trh, takže původní výhoda se může změnit ve spekulaci zisk. I proto vítá, že ministerstvo připravuje novou legislativu, která podobným spekulacím zabráni a nastaví jasná pravidla pro dostupné nekomerční byty.

Hoření Samec se věnoval také nejistotě v nájemním bydlení. Upozornil, že v praxi převládají krátkodobé smlouvy. Majitelé (i obce) se obávají neplatičů a raději nabízejí byty jen na rok či méně. Nájemníci pak nemají stabilitu a nemohou plánovat život, ačkoli drtivá většina své závazky plní a **chroničtí neplatiči tvoří jen nepatrný zlomek.** Podpořil proto kroky k zajištění delších a bezpečnějších nájmu. Jedná se o jasnější pravidla pro výpověď a širší využití garancí nájemního.

Zároveň je podle něj třeba pomoci domácnostem, které neplatí nájem jen kvůli dočasné nouzi, aby krátkodobý výpadek příjmu nemusel znamenat ztrátu bydlení. Zdůraznil, že řešení vyžaduje dlouhodobý koncepční přístup. **Bydlení má velkou setrvačnost a výsledky se neprojeví hned.** O to důležitější je udržet kontinuitu napříč vládami a budovat odborné zázemí na všech úrovních. Jedině tak se dostupné bydlení pro mladou generaci může stát samozřejmostí místo nedostížné výjimky.

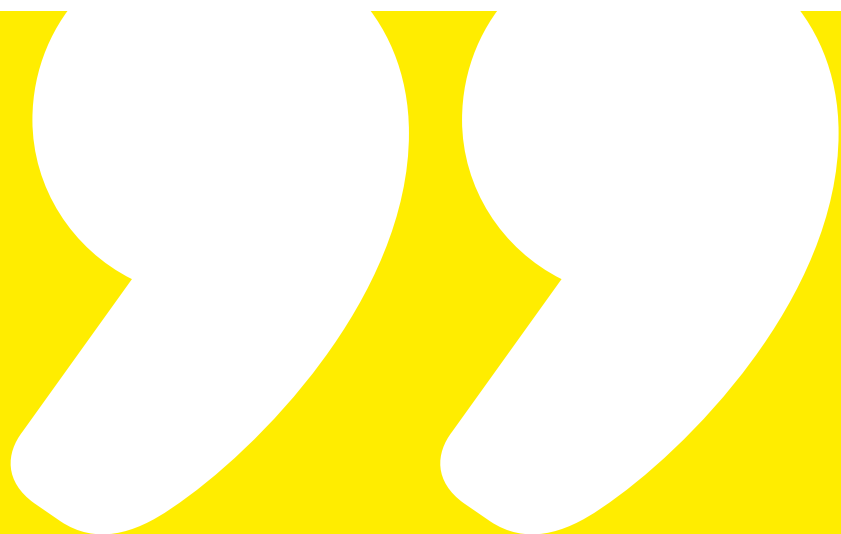
Druhý panel ukázal, že **bydlení mladých není jen osobní problém, ale klíčová společenská otázka**, která rozhoduje o tom, jak bude vypadat budoucnost celé země. Diskuse přinesla realistický obraz rostoucí nejistoty, ale i konkrétní směry, jak ji zmírnit (od silnější role státu a obcí přes nové modely dostupného nájemního bydlení až po potřebu dlouhodobé a stabilní bytové politiky). Zaznělo, že **pokud se podaří propojit úsilí veřejného, soukromého i komunitního sektoru, může být bydlení opět dosažitelným základem samostatného života mladých lidí**, nikoli výsadou těch šťastnějších. Panel se uzavřel myšlenkou, že změna je možná, pokud ji společnost vezme jako prioritní úkol.

Víte že?...

Podíl mladých ve věku 15—29 let žijících v domácnostech, které vydávají alespoň 40 % svého disponibilního příjmu na bydlení, klesl zhruba z 11,2 % v roce 2013 na 6,3 % v roce 2019, avšak v roce 2022 znovu vzrostl přibližně na 11,3 %?

PANEL III

Chceme být slyšet

**— aktivní mladí
navzdory překážkám**

Třetí panel dal hlas mladým lidem, kteří se aktivně zapojují do veřejného dění navzdory tomu, že čelí nějakému znevýhodnění či bariéře. Diskuse odhalila, že i když se situace postupně lepší a společnost je otevřenější než dříve, **stále existuje mnoho překážek**, které brání plnému zapojení všech mladých do společnosti. Panelisté se shodli, že **otevřenost a inkluze ve společnosti pozvolna narůstají**. Zároveň ale zaznělo, že je před námi ještě dlouhá cesta. **Předsudky a stereotypy** zakořeněné ve společnosti nezmizí přes noc. Mnoho lidí s odlišností (ať už jde o zdravotní handicap, etnickou příslušnost nebo třeba vyrůstání mimo rodinu) naráží na **nepochopení, podceňování či otevřenou diskriminaci**.

Panelisté zdůraznili význam **vzdělávání a osvěty**. Pokud už od školního věku povedeme děti k toleranci a pokud většinová společnost lépe porozumí životním podmínkám různých znevýhodněných skupin, bariéry se sníží. Důležité je také **naslouchat přímo těm, kterých se to týká**. Každý panelista zmínil, že kdyby v rozhodovacích pozicích (ve školách, firmách, úřadech) byli více přítomní lidé s jejich zkušeností, spousta věcí by se řešila efektivněji a citlivěji. Téma, které se prolínalo debatou, byla i **vnitřní motivace a odolnost** těchto aktivních mladých. Často museli vyvinout mnohem větší úsilí než jejich vrstevníci, aby dosáhli svých cílů. To je naučilo houževnatosti, ale jak padlo od panelistů, nemělo by to tak být. **Systémová podpora** by měla zajistit, že každý mladý člověk dostane šanci rozvinout svůj potenciál, aniž by musel překonávat zbytečné umělé překážky. V závěru se panelisté shodli, že „být slyšet“ znamená nejen mít možnost mluvit, ale také **mít kolem sebe prostředí, které naslouchá**.

Adéla Odrihocká

– **Pacientská advokacie a síla osobní zkušenosti**

Adéla Odrihocká je pacientská advokátka, členka Rady ČAVO (Česká asociace pro vzácná onemocnění) a místopředsedkyně pacientské organizace Ehlers-Danlosův syndrom a syndrom hypermobility, z. s., která se zaměřuje na podporu osob s těmito syndromy a na zvyšování povědomí a edukaci laické i odborné veřejnosti. Sama žije s Ehlers-Danlosovým syndromem a svou osobní zkušenost proměnila v aktivní činnost v oblasti advokacie a osvěty. Spolupracuje s národními i evropskými organizacemi, podílí se na odborných projektech a přispívá k systémovým změnám v péči o osoby se vzácnými onemocněními, zejména ve zdravotně-sociální oblasti. Je členkou evropské skupiny SPAG (Social Policy Action group) a také hlavní zástupkyní organizace EURORDIS v EU Disability Platform při Evropské komisi a spolupracuje na projektech s Ministerstvem zdravotnictví ČR. Za své aktivity v oblasti advokacie byla v roce 2024 oceněna prestižní evropskou cenou Black Pearl Award.

Adéla Odrihocká se představila jako pacientská advokátka, což je pojem, kterým se označuje zastupování a prosazování zájmů pacientů ve veřejné sféře. Věnuje se zejména lidem se vzácnými onemocněními a sama žije s Ehlers-Danlosovým syndromem. Ve svém příspěvku zdůraznila, že osobní zkušenost může být **mocným nástrojem změny**. Uvedla, že dnes už má komunita pacientů a lidí se zdravotním postižením „o něco silnější hlas“ než dříve. Například i to, že na této konferenci zaznívá téma zdravotního znevýhodnění, vnímá jako pozitivní signál. Zdůraznila, že je důležité rozlišovat tzv. medicínský a sociální model zdravotního postižení. Přičemž medicínský (převládající v české společnosti) ilustrovala jako situaci, kdy vidíme u člověka s postižením jako problém jeho zdravotní stav, který nelze změnit (např. do školy vedou schody, přes které se dítě na vozíku nemůže dostat). Sociální model znamená ke schodům přidat rampu a tím tak dítěti umožnit přístup do školy. Na stejné bázi by měla být rozvíjena i inkluze v tom smyslu, **že bychom měli respektovat diverzitu lidí a vzhledem k ní budovat společnost**.

Dle Odrihocké se v české společnosti postupně daří bořit některé bariéry. Třeba veřejné budovy jsou přístupnější, roste povědomí o duševním zdraví i fyzických handicapech, ale pořád naráží na situace, kdy jsou lidé jako ona **opomíjeni nebo podceňováni**. Odrihocká mluvila také o významu **zastřešujících organizací a legislativy**. Sama je aktivní v českých i evropských patientských organizacích a podílí se na tvorbě koncepcí péče o lidi se vzácnými nemocemi. Díky tomu vidí, že pokud mají lidé se specifickými potřebami něco změnit, **musí se propojit a vstoupit do dialogu s veřejnou správou**. Jako úspěch zmínila například lepší komunikaci s Ministerstvem zdravotnictví v poslední době. Zároveň ale přiznala, že spousta její energie musí jít i do **osvěty a edukace veřejnosti**. Odrihocká se snaží i díky své osobní zkušenosti ostatním vysvětlovat, co takový život se vzácnou nemocí obnáší, proč je třeba určité úpravy zákonů nebo více finančních prostředků na moderní léčbu.

Zuzana Kaprová

– **Inkluze ve vzdělávání i společnosti**

Zuzana Kaprová se dlouhodobě angažuje v neziskovém sektoru, od roku 1995 zastávala funkci předsedkyně Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR, z.s., od dubna 2025 pak působí v pozici místopředsedkyně této organizace. Celý svůj život se zabývá problematikou zdravotního postižení a oblastí života dětí se zdravotním postižením a jejich rodin. Jako speciální pedagog působila ve škole pro žáky s narušenou komunikační schopností, poté pracovala jako vysokoškolský učitel na Pedagogické fakultě UK, katedře speciální pedagogiky a následně jako koncepční pracovník na MŠMT, odboru speciálního vzdělávání. Zastávala také funkci zástupce ČR v Evropské agentuře pro rozvoj vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a rovněž působila na Národním ústavu pro vzdělávání.

Zuzana Kaprová, místopředsedkyně Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí, vychází z dlouholeté zkušenosti v oblasti speciální pedagogiky a advokační činnosti pro rodiny dětí s postižením. Připomněla, že jejich asociace vznikla už v roce 1995, kdy byla situace diametrálně jiná: „*Tehdy se o inkluzi tolik nemluvilo. Rodiče dětí s handicapem byli často odkázáni hlavně sami na sebe,*“ uvedla. Od té doby podle ní Česko **urazilo kus cesty k inkluzivnější společnosti**. Mimo jiné právě díky aktivizaci občanské společnosti a většímu hlasu rodičů. Kaprová nicméně zdůraznila, že **inkluzivní vzdělávání** (a inkluze obecně) je proces, který se neustále vyvíjí. Aby byla přínosem pro děti s postižením, musí se školství nadále proměňovat. Kaprová poukázala na to, že mnoho škol už inkluzi praktikuje a naslouchá potřebám dětí i rodičů, avšak někde stále trvá odpor či nejistota.

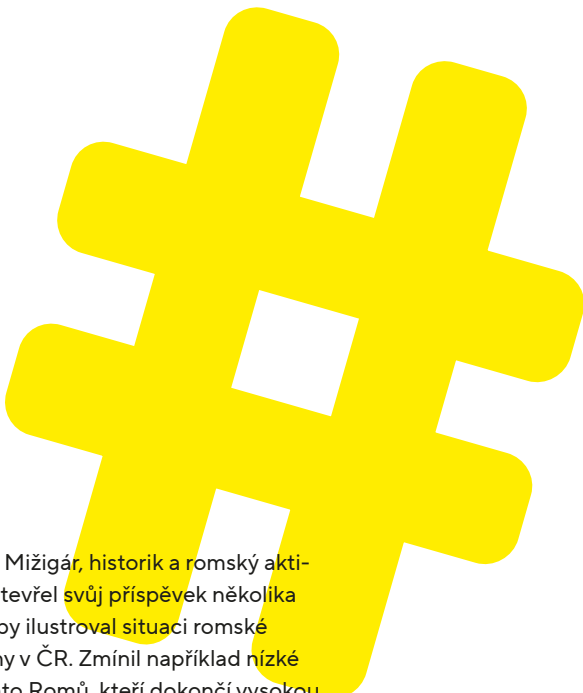
Uznala, že inkluze může vyvolávat obavy (u učitelů, u rodičů intaktních dětí), ale ty pramení často z neznalosti. Když lidé vidí úspěšné příklady, mění názor. Její asociace proto staví na **sdílení dobré praxe a propojuje rodiny navzájem, aby se podporovaly**. Kaprová rovněž zmínila, že úspěch ve vzdělávání podmiňuje i **fungující systém sociálních služeb**. Pokud například rodina nemá dostupnou osobní asistenci nebo odlehčovací službu, dítě s postižením jen těžko zvládne navštěvovat běžnou školu nebo později nastoupit do práce. „*Zaměstnávání osob s postižením je úzce propojeno se službami,*“ upozornila, čímž propojila téma s prvním panelem. Jde o to, že aby mohl mladý člověk s postižením pracovat, potřebuje třeba bezbariérovou dopravu, asistenta nebo částečný úvazek. Pokud to systém neumí zajistit, je snaha o inkluzi polovičatá. Kaprová v závěru apelovala, že **inkluzivní společnost je přínosná pro všechny**. Vychovává totiž generaci mladých lidí, kteří si váží rozmanitosti a umí žít s respektem k druhým.

Michal Mižigár

– Identita, vzdělání a překonávání předsudků

Michal Mižigár je historik a romista, který se ve své práci věnuje otázkám romské identity, historie a vzdělávání. Absolvoval obor Romistika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a nyní studuje komparativní historii na Central European University v Budapešti a Vídni. Od roku 2016 působil jako stážista na Velvyslanectví USA v ČR a v letech 2017–2018 byl členem Rady vlády pro záležitosti romské menšiny.

V současnosti pracuje jako vzdělávací koordinátor (Project Archivist) v Compas Charity v britském Peterborough, kde více než deset let organizuje přednášky a diskuze na téma romské historie a identity a spolupracuje s marginalizovanou mládeží na kulturních a vzdělávacích projektech v Česku, na Slovensku, v Německu a Velké Británii. Je členem týmu QUALI-ROM, který připravuje materiály pro výuku romského jazyka ve školách, a působí jako externí lektor na Katedře studií neslyšících na FF UK a na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity.

Michal Mižigár, historik a romský aktivista, otevřel svůj příspěvek několika čísly, aby ilustroval situaci romské menšiny v ČR. Zmínil například nízké procento Romů, kteří dokončí vysokou školu, nebo naopak nepříznivou statistiku zaměstnanosti mladých Romů. Mluvil tak z pozice nejen člověka, který se potýká se sluchovým postižením, ale i člověka pocházejícího z romské rodiny. **Čelil tak dvojí bariéře.** Popsal, že ve škole často narážel na **nízká očekávání** okolí. Dle jeho slov, pokud jste dítě s jinou etnicitou, a navíc s tělesným postižením, mnoho lidí vás automaticky „zaškatulkuje“ a příliš ve vás nevěří. On sám ale díky podpoře rodiny a několika osvědčeným pedagogům vystudoval, působí mezinárodně v akademické sféře a aktivně se věnuje osvětě o romské historii. Jeho zkušenost ukazuje, že **přístup okolí hraje obrovskou roli.** Škola je zároveň však pro inkluzi klíčovým místem a pokud v ní inkluze nefunguje, nefunguje poté ani v občanském životě.

Diskutovalo se také o tom, jak reaguje majoritní společnost na snahy o začleňování Romů. Mižigár poznamenal, že **nedůvěra a předsudky** jsou stále silné. Mnoho rodičů má třeba obavy z inkluzivních tříd, kam by chodily romské děti nebo děti s postižením společně s ostatními. Pomoci podle něj mohou **pozitivní příklady** a trpělivě vysvětlování. Zároveň je nutné **vytrvale budovat důvěru mezi minoritami a většinou.** Pochválil projekty, kde se mladí Romové setkávají s vrstevníky z majority na společných aktivitách. Tak se dle něj nejlépe bojí vzájemné předsudky. Na otázku, jaký by byl optimální stav, odpověděl: „*Aby moje etnicita nebo handicap nehrály roli v tom, jak se ke mně lidé chovají, abych mohl být prostě Michal Mižigár.*“ To považuje za cíl, ke kterému však vede ještě hodně práce. Přesto zůstává optimistou, protože vidí stále více mladých Romů, kteří jdou za vzděláním, angažují se a chtějí být vidět v pozitivním světě.

Ladislav Samek

– Mládež z ústavní péče a cesta k samostatnosti

Ladislav Samek je zakladatel a ředitel organizace Děti v akci, která dlouhodobě podporuje děti z dětských domovů. Své vlastní zkušenosti z ústavní a náhradní rodinné péče proměnil v praktickou pomoc dětem v těchto zařízeních. V současné době má zkušenosti z více než 100 dětských ústavních zařízení u nás i v zahraničí. Zasaduje se o zlepšení kvality života dětí v ústavní péči a pochopení systému očima samotných dětí. V řadě zařízení také externě působí a připravuje děti na osamostatnění se po odchodu ze zařízení. Vedle vedení organizace dokončuje studium na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého, přednáší externě na vysokých školách a vystupuje ve veřejném prostoru a médiích.

Ladislav Samek, zakladatel organizace Děti v akci, se podělil o svůj příběh člověka, který sám prošel ústavní výchovou. „Prošel jsem si dětským domovem a teď se snažím pomoci dětem, které zažívají to, co jsem zažíval já,“ představil se. **Sebevědomí a samostatnost** jsou pro děti odcházející z dětských domovů dle Samka zásadní. Zároveň ale dodal, že cílem jeho organizace je, aby na tu samostatnost nebyly úplně samy. Popsal, že **podpora mladých z ústavní péče u nás není systémově dořešená.**

Jeho organizace Děti v akci se proto snaží fungovat jako prodloužená ruka. Jezdí do stovky **dětských domovů**, organizují **tam** volnočasové aktivity, mentorují starší teenagery a připravují je na odchod do samostatného života. Samek zdůraznil, že **hodně záleží na výchově a vedení už v dětství.** Pokud se dítěti v ústavní péči nikdo individuálně nevěnuje, nenaučí ho praktické věci a nepodpoří jeho talent, odrazí se to později v jeho nesnázích.

Za problém Samek označil i často chybějící personální kapacity v rámci dětských domovů. Proto se Děti v akci snaží **propojovat děti s dobrovolníky a mentory zvenku**, brát je na exkurze, učit je měkké dovednosti. Samek také zmínil, že společnost má často zkreslené představy. Děti z dětských domovů bývají **stigmatizovány jako problémové.** Mnohdy pak ani zaměstnavatelé nemají důvěru je přijmout do práce. Proto se snaží osvětově působit i na veřejnost a zaměstnavatele, aby dali těmto mladým šanci. Jeho příběh i práce ukázaly, že s odhodláním a správnou podporou mohou i mladí lidé z velmi obtížných startovacích podmínek dosáhnout svých cílů a že **naše společnost by měla vytvářet podmínky, aby takových příběhů bylo co nejvíce.**

Třetí panel připomněl, že skutečná inkluze vzniká tehdy, když společnost nejen dává prostor, ale také naslouchá. Příběhy panelistů ukázaly, že mladí lidé se znevýhodněním mají sílu měnit věci k lepšímu, pokud je systém zbytečně nebrzdí. Chceme-li, aby byli mladí opravdu slyšet, **musíme vytvořit prostředí, v němž se jejich zkušenosti stanou přirozenou součástí rozhodování i každodenního života.**

Víte že?...

Přestože obecně 90 % Čechů deklaruje kladný vztah k lidem s postižením, téměř tři čtvrtiny populace si myslí, že OZP mají být vděční za jakoukoli práci, i špatně placenou? Dvě třetiny dotázaných pak věří, že handicapovaní zvládnou jen jednoduché manuální práce.

www.i-star.cz

vydal: **Institut moderní politiky iSTAR**

Malostranské náměstí 266/5, 118 00 Praha / IČ: 07746415

www.i-star.cz   [modernipolitika](https://www.instagram.com/modernipolitika)